

Japán szigetország Ázsia peremén, amely földrajzi elhelyezkedéséből adódóan mindig is jócskán elzárt volt a környező országoktól. Ezen túl, a térség legnagyobb, komoly kulturális kisugárzással rendelkező birodalma, Kína – amelynek hatása alól még Japán sem tudta (akarta) kivonni magát – sohasem volt kifejezetten expanzív hatalom, a környező országokkal való viszonya inkább az említett államok elitjének a szándékai szerint alakult: ha követeket küldtek Kínába, fogadták azokat, de a birodalom sosem törte magát a kapcsolatok fenntartásáért vagy szorosabbra fűzéséért.

Francisco Xavier (Xavéri Szent Ferenc)

Szabó Balázs

AZ ELSŐ NYUGATIAK JAPÁNBAN

A nyugati országokkal való kapcsolatfelvételre viszont egészen 1543-ig kellett várni, amikor is a Japán délnyugati partvidékén fekvő Tanegasima szigetére egy idegen hajó sodródott, portugálokkal és kínaiakkal a fedélzetén. A portugálok a megismerkedés örömeire rögvest muskétabemutatót is tartottak a helyi uraságnak, ami annyira lenyűgözte őt, hogy két fegyvert is vásárolt tőlük, emberei pedig feljegyezték a lőpor összetételét is. Így esett meg az első kapcsolatfelvétel Japán és a nyugati világ között, az új fegyver pedig annyira felkeltette a japánok érdeklődését, hogy hamarosan az országban éppen zajló háborúk egyik fontos eszközévé vált.

A kapcsolatfelvétel után elinduló kereskedelmet a japánok *nanban-bóeki*, „a déli barbárokkal folytatott kereskedelemnek” nevezték, azon okból, hogy a portugálok, majd később a spanyolok dél felől, Formosa (a mai Tajvan) és Makaó irányából érkeztek az országba. A japánokkal kapcsolatba kerülő első portugál kereskedők gyorsan hírért vitték az általuk jól szervezettnek és gazdagnak látott országnak, s feltételezhetjük azt is, hogy ők voltak azok is, akik felkeltették a tér-

ségben működő jezsuita missziók vezetőinek a figyelmét. Francisco Xavier (a későbbi Xavéri Szent Ferenc) 1548-ban a goai jezsuita misszió vezetőjeként találkozott először japánokkal, akik helyismerete és nyelvtudása lehetővé tette Xavier számára, hogy megkíséreljen eljutni Japánba és megvalósíthassa egy, a szigetországba irányuló keresztény misszió tervét. A Francisco vezette kis csapat 1549 augusztusában meg is érkezett Szacumába, ebbe a Kjúsú déli részén fekvő uradalomba, ahol fogadta is őket a helyi nagyr, Simazu Takahisa.

A jezsuita misszió vezetője a máshol már bevált módszert kívánta követni, azaz el kívánta nyerni az ország uralkodójának az engedélyét, esetleg támogatását a hittérítés érdekében, ezért a következő évben az ország fővárosába, Kiotóba utazott. Itt azonban kudarcot vallott: látványos ajándékok híján sem a császár, sem pedig a sógun nem fogadta őt. Miután azt a kérését is visszautasították, hogy nyilvános hitvitában mérkőzhessen meg a Kiotó melletti nagy buddhista kolostor, az Enryaku-dzsi szerzeteseivel, feladva próbálkozását visszatért

Kjúsúra, hamarosan pedig elhagyta Japánt, másoknak engedve át az ottani misszió vezetését.

A beinduló nyugati kereskedelem az érdekességeken (tűk, szemüvegek stb.) és luxuscikkeken túl leginkább a tűzfegyverek bevitelére koncentrált. Az Európában a 15. század végén megjelenő új típusú puska, az *arquebus* már alkalmas volt lövészalakulatok felszerelésére is, így ez volt az a fegyver, amely forradalmasította a hadviselést Japánban is. A japánok nagyon rövid idő alatt elsajátították a puska- és lőporgyártás fortélyait, az új fegyver pedig hamarosan ezrével került bevetésre a harctereken, kiszorítva az addig a szamurájok fő fegyverének számító íjat, idejétmúlttá téve a nehéz páncélzatot, egyúttal megnyitva az utat a Japánban addig alig ismert, erődökön alapuló hadviselés előtt. Japánban a jezsuiták által ellenőrzött nyugati kereskedelem mindvégig a hittérítéssel összekapcsolódva működött, s ha egy *daimjó* [hadúr, nagybirtokos – a szerk.] vonakodott engedélyezni területén a térítő tevékenységet, a nyugati kereskedőhajók egyszerűen elkerülték a kikötőit.

A keresztény jelenlét és tevékenység fő ellenzői érthető módon az ország vallási életét akkoriban meghatározó buddhista szerzetesek voltak, akik a lakosság hitén keresztül nagy befolyással voltak egy-egy terület közhangulatára, óvatosságra intve minden, a keresztényekkel kapcsolatba lépő *daimjót*.

A helyzet azonban nagyot változott, amikor egy kiváló képességű hadúr, Oda Nobunaga 1568-ban Kiotót elfoglalva a főhatalomra tört, szembekerülve az egyházi földeken keresztül politikai szereplőnek is számító buddhista intézményekkel. Oda számára komoly gondokat okoztak az erődzerű kolostoraikból a hatalmával dacoló buddhisták, ezért a katonai eszközök mellett ideológiai téren is harcolni akart ellenük. Kapóra jöttek így számára a keresztények, akiknek a jelenléte mindennél jobban aggasztotta a buddhista vallási vezetőket. Odával egy, a fővárosban tevékenykedő portugál jezsuita, Luis Frois került hamarosan szoros kapcsolatba, aki Oda

Tojotomi Hidejosi, a Japánt újraegyesítő hadúr

Az első nyugatiak Japánban

40

egyik várában vendégeskedve több, Japánnal kapcsolatos művet is írt. Oda kereszténybarát politikája nagy reményeket keltett a misszió vezetőiben, hiszen noha egy sor, főleg az ország délnyugati területein székelő *daimjó* már áttért a keresztény hitre, az egyre nyilvánvalóbban az egész ország fölötti hatalommal bíró nagyúr megtérítése a keresztény Japán megteremtésének az ígérését hordozta magában. Oda Nobunagát azonban 1582-ben meggyilkolta egyik tábornoka, így végül nem tudni, hogy meddig jutottak volna el az ő támogatásával a Japánt megtéríteni kívánó misszionáriusok.

Oda Nobunaga utódjával, Tojotomi Hidejosival azonban már nem volt ekkora szerencsájük. Hidejosi keresztényekkel jó viszonyt ápoló elődjétől eltérő politikájának részben az lehetett az oka, hogy Nobunaga korábban sikerrel iktatta ki a hatalmát fenyegető buddhista háttérű erőket, így a keresztényeket felhasználó ideológiai harc már okafogyottá vált. Az 1580-ban Japánba érkező, s az ottani misszió vezetését átvevő Alessandro Valignano bár

Portugál hajó Nagaszaki kikötőjében

Keresztényüldözés

ért el jelentős sikereket is (további *daimjók* megtérítése, illetve szemináriumok létesítése az ország több pontján), sőt, 1582-ben négy fiatal japán keresztényt Rómába is elküldött, ahol azok találkoztak XIII. Gergely pápával is, ahogy Hidejosi eljutott az ország minden részének katonai meghódításáig, a keresztényekben egyre inkább a hatalmára veszélyes tényezőt kezdett látni. 1587-ben, ahogy az egyik utolsó, neki ellenálló hatalmi központot, Kjúsú szigetét foglalta éppen el, kiadta az első, a keresztény hittérítést megtiltó rendeletét, amire az az alaptalan híradás ösztönözte, hogy a jezsuiták japánokat adnak el rabszolgának az országon kívülre.

Bár Hidejosi első tiltó rendelkezései a kereskedelmet nem korlátozták (a puskaporgyártáshoz elengedhetetlen salétromot a japánok például csak importból tudták beszerezni), a Japánt irányító hadúr egyre nagyobb gyanakvással nézett a hittérítésre. Ebben közrejátszott az is, hogy a tiltó rendelkezéseket az együttműködés fenntartása és a már megtérített közösség védelme érdekében betartó jezsuitáktól eltérően a Japánban ugyancsak aktív dominikánusok és a ferencesek nem hagytak fel a térítéssel, s az is, hogy a keresztény közösségek zárt csoportként való szembeszegülése a felső parancsoknak már a korábbi, buddhista szemléletű lázadásokra emlékeztették.

Hidejosi 1596-ban megerősítette tiltó rendeletét, aminek be nem tartóira szigorúan sújtott le: 1597-ben Kiotóban huszonhat misszionáriust fogatott el és végeztetett ki.

A Hidejosi 1598-ban bekövetkezett halála után az örökébe lépő Tokugava Iejaszu által alapított új sóguni kormány (Edo-sógunátus) a kereskedelem fenntartása érdekében, noha szintén elfogadta a már Japánban működő keresztény közösségek létét, mégis igyekezett a kereskedelmi kapcsolatokat olyan nyugati országokkal kiépíteni, amelyek már sokkal inkább kereskedni akartak, mint hitet terjeszteni – ilyen volt a korabeli Anglia és Hollandia. Az új rendszer kiépülésével párhuzamosan azonban egyre nagyobb kockázatot láttak a keresztényekben, akik – a japán vezetés álláspontja szerint – inkább voltak hűségesek a római pápa, mint Japán urai felé, ami végül a keresztény hitet betiltó 1614-es rendelethez vezetett. Japánban kereszténynek lenni ettől kezdve igen kockázatos volt, a hitüket meg nem tagadók halálbüntetéssel néztek szembe. 1640-re Japán végül teljesen „bezárkózott”, egy kis holland kolónián kívül minden nyugati jelenlétet megtiltottak az ország területén. Az Európában éppen akkor dúló konfliktusok elterelték Japánról az amúgy sem jelentős figyelmet, az ország így egy teljes évszázadra eltűnt a nyugati hatalmak látóteréből.

A holland kolónia Nagaszakiban

